

Sofia Guds Vishet

Agnieszka Tarwid Löffström

Föreläsning ursprungligen hållen på sommarseminarium juni 2015 för analytiker
graduerade från Research and Training Centre in Depth Psychology according to CG
Jung and Marie-Louise von Franz

Sofia, Vishet
Ukrainsk ikon från 1800-talet

Inledning

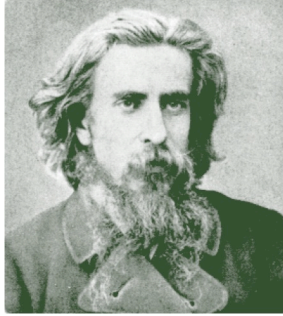
Sofia är det grekiska ordet för vishet. På latin heter vishet Sapiencia och på hebreiska Chochmat. Mitt intresse för Sofia började med en dröm jag hade på ett ganska tidigt stadium av mina studier vid Research and Training Centre in Depth Psychology According to CG Jung and Marie-Louise von Franz i Schweiz. Drömmen handlade om en kvinnlig påve, som jag mötte i Rom där jag var (fortfarande i drömmen) för att fira tacksägelsemessa över att jag tagit min Propedeuticum-examen, en mellanexamen i min utbildning till Jungiansk analytiker.

Jag började då leta efter litteratur kring Sofia och fann snart att många nutida författare har skrivit om detta ämne. När jag började läsa dessa moderna böcker om Sofia blev jag dock snabbt besviken – författarna tycktes ofta mest vara intresserade av att hävda sina ståndpunkter i motsättning till kristen lära och teologi, men verkade dåligt informerade om kristendomens syn på Visheten. Sofia presenterades i många fall som en Gudom i egen kraft, vid sidan av den monoteistiske Guden – således som en Gudinna. Detta är dock inte förenligt med alla de monoteistiska religionernas ståndpunkt att Gud är en. Därför kan inte en tankekonstruktion som förutsätter

ytterligare en, kvinnlig, Gud diskuteras inom en kristen referensram och vad som intresserade mig var hur Sofia uppfattas inom kristendomen – inte hur hon uppfattas utanför kristendomen.

När jag letat tillräckligt länge fann jag skrifter vilka inte var vinklade i motsättning till kristendom och genom dessa böcker kom jag att lära känna den Ryskortodoxa teologin om Sofia, vilken formulerades kring det förra sekelskiftet.

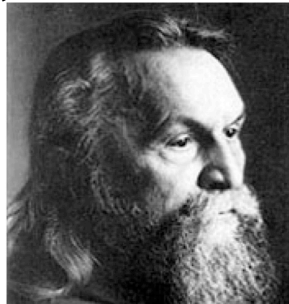
Det finns tre prominenta författare från sent 1800-tal och tidigt 1900-tal vilka verkat i den traditionen.

De heter Vladimir Soloviev

Pavel Florenskij

och Sergej Bulgakov

Bulgakov är den mest kände i västra Europa och USA, då han från tidigt 1920-tal fram till sin död 1944 bodde i Paris och verkade i och ledde det Ortodoxa teologiska institutet där.

Sofia i Västkyrkan

Genom Kristendomens 2000-åriga historia har många framstående personer skrivit om Sofia och under de första seklen tycks det ha rått livlig diskussion kring hennes plats i Gudomen. Helige Augustinus är en av de tidiga teologiska auktoriteterna, som har skrivit om Sofia. Han hävdade att det finns en skapad och en icke-skapad Sofia och likställde Guds vishet med Guds Ord. Därmed likställde han Sofia med Guds son.

Under medeltiden, på 1200-talet, levde en kvinna – Hildegard av Bingen

Hildegard av Bingen

År 2012 utsågs hon av dåvarande påven Benedikt XVI till kyrkolärare. Detta innebär att hon är en av de högst värderade kristna teologerna genom tiderna. Hon var en nunna och senare abbedissa i ett kloster grundat av henne i närheten av staden Bingen i syd-västra Tyskland, vid floden Rhen. Hon var högt begåvad och fortfarande idag är hennes medicinska teorier och hennes musikaliska verk spridda, respekterade och uppskattade av många.

Hildegard hade även en serie visioner under sitt liv. I början var hon djupt oroad av sina visioner, men accepterade dem så småningom och blev uppmuntrad att skriva ner dem. I detta fick hon hjälp både av någon som skrev ner vad hon berättade och av någon som gjorde illustrationer utifrån hennes anvisningar. Kommentarer till hennes visioner är samlade i tre volymer. Illustrationerna gör starkt intryck och är värda att begrunda. Hildegard själv nämner Visheten, Sofia, bara några få gånger i sina kommentarer till visionerna. Hon kallar ofta den kvinnliga figuren Kärlek och beskriver henne som en allomfattande energi från Gud. För mig verkar det dock som en möjlighet att förstå den kvinnliga figuren i illustrationerna av hennes visioner, som Sofia.

Från Hildegard av Bingens visioner

Hildegard av Bingen är den förmodade författaren till följande bön:

Du med de virvlande vingarna
Gudsenergi som omkretsar allt
Och ger liv åt världen i din omfamning
Tre vingpar har du
Det första svävar mot himlen
Det andra fuktas av jorden
Det tredje flyger mitt ibland oss
Lovad vare du
Låt hela jorden hylla dig
O Visheten

Med ett vingpar i himlen och ett på jorden ger Visheten, Sofia, liv åt världen, skriver Hildegard. Således tycks hon mena att det är genom Sofia som världen får liv. En mer modern kristen mystiker som talar om Guds kvinnliga sida är

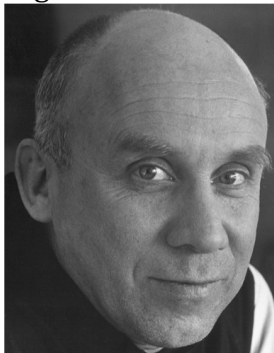
Teilhard de Chardin.

Han levde mellan år 1871 och 1955 och var således i stort sett jämnårig med Jung. Han var katolsk präst och medlem i jesuitorden men samtidigt en internationellt erkänd paleontolog. Hans mest kända bok har på svenska titeln "Fenomenet Människan". I denna bok sammanfattar han sin syn på hur utvecklingen genom evolutionen sker parallellt med utvecklingen av medvetandet. Det sägs att denna bok var den sista bok Jung läste innan han dog.

Teilhard har skrivit flera vetenskapliga verk men också dikter och berättelser. I dikten "L'Eternel Feminin" (Det Evigt Kvinnliga), som publicerades i boken "Ecrits du temps de la guerre" (Skrifter under tider av krig) knyter han ihop sin syn på evolutionen (skapelsens evigt pågående strävan mot allt större medvetenhet, som syftar till ett uppgående i det han kallar Punkt Omega, som är Kristus) med Visheten såsom den beskrivs i Gamla Testamentet, med Maria, Guds moder i Nya Testamentet och till Kyrkan, som betraktas som Kristi Brud i denna pågående tid.

I essän "L'âme du Monde", (Världens själ) publicerad i ovan nämnda bok, skriver Teilhard om nödvändigheten av kontakt mellan människan och Kristus, och påpekar att vid denna punkt i kontakten är naturen den länk som vi måste återupptäcka. Men för att kunna återupptäcka naturen som länken mellan människan och Kristus är sättet vi relaterar till naturen avgörande. Den intimitet som antyds i begreppet "Moder natur" är nödvändig. I denna intimitet kan vi även känna igen och förstå den funktion och det syfte med vilket Gud avsiktligt har utrustat naturen, och då också komma i kontakt med världens själ, principen bakom allt skapat, som är Sofia, Guds Vishet.

Ytterligare en modern kristen mystiker som intresserat sig för Sofia är

Thomas Merton, född 1915 och död 1968. Han föddes i Frankrike, men föräldrarna var inte fransmän. Modern kom från USA och fadern från Australien. Familjen flyttade till USA inte långt efter Thomas födelse eftersom krig rasade i Europa. Där dog Mertons mor av magcancer när han bara var sex år gammal. Han kom att tillbringa två år i en fransk internatskola och sin tonårstid tillbringade han i en engelsk internatskola. Han var döpt i den anglikanska kyrkan men hade under sin uppväxt inga religiösa intressen, han var öppet agnostisk och deklarerade att han inte trodde på

något. När han var sexton år gammal dog även hans far. Han hade sedan en förmyndare, som såg till att hans ekonomiska behov täcktes, men i övrigt fick han sköta sig själv.

1933, när han var 18 år gammal besökte han Rom för andra gången i sitt liv och fick en andlig upplevelse under sin vistelse där. Just då fann han den viktiga och värdefulla, men den föll snart tillbaka i det omedvetna och glömdes bort.

Han studerade ett år i Cambridge men flyttade sedan till USA, där hans yngre bror levde med deras morföräldrar. I USA studerade han litteratur på Columbia University i tre år och uppnådde Bachelor of Arts i engelska. Under dessa tre år – vi är nu i andra halvan av 30-talet – engagerade Merton sig i freds rörelsen; denna hållning stod han fast vid under resten av sitt liv.

Under dessa år på Columbia University öppnades hans ögon – till synes av en tillfällighet – för kristendomen och specifikt för den katolska tron genom en bok om medeltida filosofi. Boken ingick som litteratur på en kurs i fransk medeltidslitteratur som ingick i hans studier. Under hans studietid dog båda hans morföräldrar.

Ett möte, som kom att ha en omvälvande betydelse för Merton inträffade 1938. Han blev presenterad för en hinduistisk munk, som han blev mycket imponerad av då han uppfattade honom som en person fullständigt centrerad i Gud. Han förväntade sig att munken skulle vägleda honom till att finna sin andliga väg inom den hinduistiska traditionen och blev mycket överraskad när munken istället rekommenderade honom att återknyta till hans egen religiösa tradition och förslog honom att läsa Augustinus bekännelser och "Kristi efterföljelse" av Tomas á Kempis.

I september 1938 bestämde Merton sig för att konvertera till den Katolska Kyrkan, vilket han gjorde i november samma år efter att ha studerat grunderna i Kyrkans förkunnelse. Han upplevde ganska snart efter sin konvertering en kallelse till att bli munk och präst, men det tog ytterligare tre år innan han till slut gick in i klostret

Ghetsemani i Kentucky

Detta är ett kloster för Trapistmunkar, en gren av Benediktinorden känd för sin stränghet i vardagen. Utöver den dagliga rytmen av böner och arbete är munkarna ålagda tystnad. Thomas Merton tillbringade resten av sitt liv – 27 år – i klostret Ghetsemani. Han har en omfattande litterär produktion och betraktas allmänt som en av de stora teologerna och mystikerna i vår tid. Ett av de många områden som Thomas Merton skrivit om finns några verk om Sophia.

Jag tyckte att det var oerhört spännande när jag förstod att Thomas Merton intresserat sig för Sofia, men såvitt jag kunnat utröna har Merton huvudsakligen inspirerats av Sergei Bulgakovs tankar i detta ämne. Eftersom Sergei Bulgakov är den som mer än någon annan inspirerat mig i mitt intresse för Sofia, så var det faktum att

han även var Mertons inspiratör mycket uppmuntrande för mig. Dock öppnade Mertons tankar på området inte upp nya vyer för mig; något jag hade hoppats.

Sofia i Östkyrkan

Trots att det finns en del undantag, såsom nämnts i nyss, så har traditionen kring och teologin om Sofia varit mycket mer framträdande i den östliga kristna traditionen än vad som varit fallet i den västliga.

I Europas östra delar, i de slaviska länderna, vilar religionen på mer matriarkal grund. Här genomsyrar vördnaden för Maria, Guds Moder, det religiösa livet på ett djupt och genuint sätt, såväl i de katolska delarna som i de ortodoxa. I djupet av de slaviska folkens själ, finns roten till denna vördnad. Det är den uråldriga vördnaden för Moder Jord, vilket gör vördnaden för Guds Moder väldigt jordnära. Moder Jord betraktades som moder till all mänsklighet och det är så Maria uppfattas i böner, hymner och i det enkla folkets fromhet.

Växtlighetens Gudsmoder firas 15/8

- *samma dag då Marie Himmelsfärd firas*

Begreppet Moder Jord för oss nära till hur Sergei Bulgakov uppfattade Sofia.

Den ryska ortodoxa teologin utvecklades på ett mycket annorlunda sätt mot hur den katolska teologin utvecklades. Den intellektuella teologi, som utvecklats av lärda personer i västra Europa, har inte haft någon parallell i Östkyrkan. Där fanns en rik bönetradition, ett blomstrande klosterväsen och där fanns en stor och vittförgrenad tradition av bildkonst. Man målade, ofta bedövande vackra, ikoner vilka i våra dagar är spridda och älskade över hela världen,

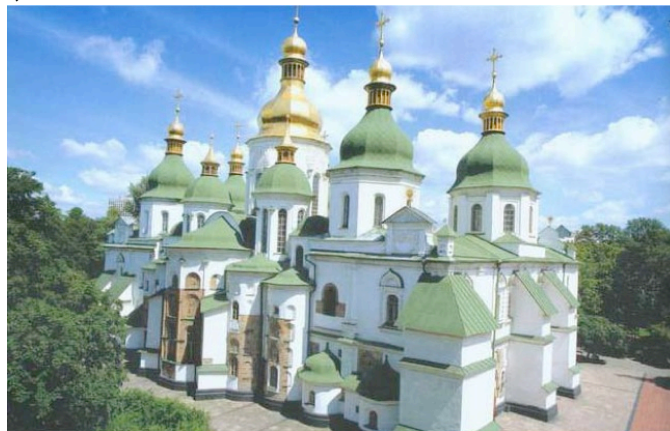

Guds Moder från Vladimir ikon från 1100-talet

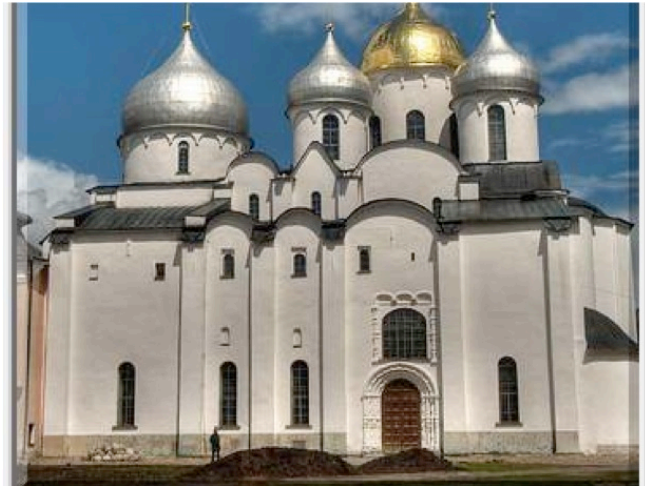
I Östra Europas städer fanns många katedraler vigda åt Sofia. Den mest kända är naturligtvis den i Konstantinopel, numera Istanbul, Hagia Sofia.

Denna helgedom byggdes ursprungligen som en kristen kyrka på 500-talet och ansågs i 900 år vara den mest spektakulära kyrka som någonsin byggts. Nuförtiden är den ett statligt museum, men användes under flera hundra år som moské, efter att turkarna erövrat Konstantinopel 1453. Förutom Hagia Sofia finns det katedraler vigda åt Sofia både i Kiev, nuvarande huvudstad i Ukraina,

och i Novgorod

en stad i nordvästra Ryssland vars historia sträcker sig niohundra år bakåt i tiden. Det finns även lämningar av andra katedraler vigda till Sofia i flera andra medeltida städer i Östkyrkan.

Sofia i judisk-kristen tradition

Men varifrån i det judisk-kristna sammanhanget vet vi något om Guds Visdom personifierad? Det finns ett kapitel i Ordspråksboken i Gamla Testamentet, kapitel 8, i vilket Visheten kan sägas presentera sig.

Sofiaikon från Novgorod

En del av detta kapitel är som följer:

12 Jag, visheten, är granne med klokheten,
Hos mig finns kunskap och omdöme.
13 Att frukta Herren är att hata det onda.
Jag hatar högfärd och övermod,
Onda handlingar och falska ord.
14 Jag ger råd och skänker framgång,
hos mig finns insikt, hos mig finns kraft.
15 Genom mig regerar kungar
Och härskare skipar rätt,

16 Genom mig härskar furstar och stormän,
Alla som styr rättfärdigt.
17 Jag älskar dem som älskar mig,
Och de som söker mig skall finna mig.
18 Hos mig finns rikedom och ära,
Varaktigt välstånd och framgång.
19 Mina gåvor är bättre än finaste guld,
Mina frukter förmer än rent silver.
20 Jag går det rättas väg,
Rättfärdighetens stigar.
21 Jag lönar rikt dem som älskar mig
Och fyller deras förråd.
22 Herren skapade mig som det första,
Som begynnelsen av sitt verk, för länge sedan.
3 I urtiden formades jag,
i begynnelsen, innan jorden fanns.
24 Innan djupen blev till föddes jag,
När det ännu inte fanns källor med vatten,
25 innan bergen fått sin grund,
Innan höjderna fanns föddes jag,
26 När han ännu inte gjort land och fält
Eller mulden som täcker jorden.

*Sofia och hennes döttrar
Tro, Hopp och Kärlek*

27 När han spände upp himlen var jag där,
När han välvde dess kupa över djupet,
28 När han fyllde molnen däruppe med kraft
Och lät djupets källor bryta fram,
29 När han satte en gräns för havet
Och vattnet stannade där han befallt,
När han lade jordens grundvalar,
30 Då var jag som ett barn hos honom.
Jag var hans glädje dag efter dag
Och lekte ständigt inför honom,
31 Jag lekte i hela hans värld
Och gladde mig med människorna.

Det vore lätt att dra slutsatsen efter att ha läst ovanstående utdrag att det är en person som existerar i sin egen rätt som talar här. Och ändå – om Gud är en så kan det inte finnas en till. Svårigheten tycks ligga i att hur väl vi än försöker förstå vad Gud är så finns det alltid, per definition, aspekter som vi inte förstår.

Tre ryska teologer

Som jag nämnde i början av artikeln så finns det tre ryska teologer som har utvecklat en teologi kring Sofia. De är alla födda under andra hälften av 1800-talet. Den äldste av dem Vladimir Soloviev, levde mellan 1853 och 1900. Han var fast grundad i den Ryska Ortodoxa traditionen. Han upplevde tre uppenbarelser av Sofia under sin livstid och de gjorde ett överväldigande intryck på honom.

Han beskriver Sofia som "mänsklighetens klara gemensamma Själv, som omfattar alla de individuella självorna hos enskilda människor" eller som "hela mänskligheten samlad i ett – Världens själ". "Hennes uppdrag är att medla mellan och förena mångfalden av levande varelser, vilket utgör den egentliga innebörden av Hennes liv och Guds absoluta enhet" skriver Soloviev.

Pavel Florenskij, den andre av dessa ryskortodoxa teologer, var nästan 30 år yngre än Soloviev. Han gjorde först en akademisk karriär som fysiker och matematiker och blev prästvigd i den Ortodoxa kyrkan först 1911 och var sedan verksam som lärare vid den Teologiska Akademin tills den stängdes 1917 efter den ryska kommunistiska revolutionen. Det var under dessa år som han skrev och publicerade sitt stora teologiska verk "Pillars and Foundations of Truth".

Efter revolutionen var Florenskij verksam som lärare vid den tekniska högskolan i Moskva och hans rykte som vetenskapsman var så högt att han var en av dem som konsulterades inför den planerade elektrifieringen av Sovjetunionen.

När Stalins förföljelse av icke-konformistiska akademiker startade i slutet på 20-talet, blev även Florenskij utsatt. Hans namn ströks först från läroböckerna och fick inte förekomma i tryck. Senare blev han deporterad till ett läger i Sibirien och 1937 sköts han tillsammans med hundratals andra fångar i fånglägret på Solovky-öarna i Vita Havet och slängdes i en massgrav.

Florenskijs uppfattning av Sofia är att hon är en personlig enhet i vilken Skaparen innesluter hela skapelsen: han kallar detta för "skapelsens monad". Han drar slutsatsen att insikterna om denna monad inte kommer från intellektuella resonemang utan är resultat av andliga insikter. "Hon är bron som förenar Gud och skapelsen.... Hon är Kyrkan personifierad". Han tillmäter rysk ikonkonst med Sofia som motiv särskild

betydelse och ser den som "en autentisk religiös skapelse

från vår folksjäl”. Hans slutsats är att ”Sofia uppenbarar sig i första hand som ett förvandlat och förändligt löfte till världen om himmelriket på jorden”

Sergej Bulgakov, den tredje av de ryska teologer, vilka utformade en kristen teologi kring Sofia, föddes 1871. I hans familj fanns en lång tradition av att tillhöra prästämbetet, men själv blev han inte prästvigd förrän han var 47 år gammal. Under sin tonårstid genomgick han en djup andlig kris som gjorde honom till ateist. Hans omvändelse tillbaka till kristen tro började tio år senare genom en naturupplevelse. Bulgakov uppfattade naturen som ”avtryck av Guds kärlek och prakt”. Redan i sin bok ”Unfading light”, publicerad 1917, knyter han denna syn på naturen till Sofia.

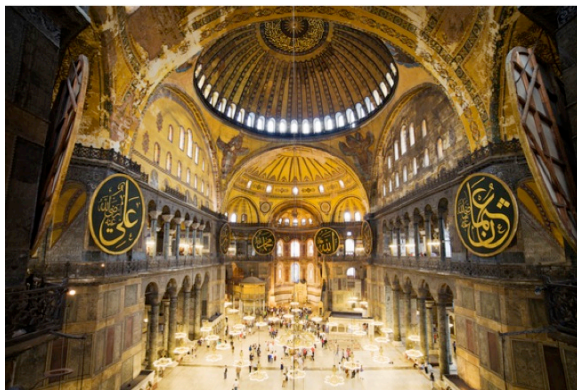
Bulgakov blev prästvigd 1918 och utvisades från Sovjetunionen 1922 tillsammans med andra representanter för den religiösa intelligention. Han första anhalt på resan bort från Sovjetunionen var Konstantinopel, där han besökte och upplevde grundkällan till den ryska kristenheten, Hagia Sofia.

I sina autobiografiska anteckningar skriver Bulgakov: ”Detta är verkligen

Vy över Hagia Sofia, Istanbul såsom helgedomen ser ut idag

Sofia; den sanna enheten av världen i Logos... Heliga Sofias tempel är verkligen det konstnärliga och påtagliga beviset och manifestationen av Sofia.

Interiörvyer från Hagia Sofia

Det är varken himmel eller jord utan himlen som välver sig över jorden...

Hur riktig var inte våra förfäders känsla i detta tempel, hur sant var inte det de sa om att de inte visste om de var i himlen eller på jorden! I verkligheten var de varken på jorden eller i himlen – de var i Heliga Sofia, mellan dessa två!”

Det Bulgakov alluderar till här är legenden om hur det forna kungariket Kiev rus, som under tidig medeltid var beläget på de territorier som idag utgör västra Ryssland, Vitryssland och västra Ukraina, kristnades. Enligt Nestorkrönikan, en krönika sammanställd kring 1100-talet av munken Nestor om Kievrikets historia, möttes Kievrikets furste Vladimir och representanter för flera olika religioner år 986.

Vid prins Vladimirs hov

En del av mötet beskrivs på ett humoristiskt sätt i följande anekdot: I mötet med de muslimska bulgarerna fann Vladimir deras religion olämplig för ruserna då de hade tabun mot alkoholhaltiga drycker. Vladimir lär ha sagt vid detta tillfälle: ”Dryckenskap är rusernas glädje, vi kan inte vara utan det!”

År 987, efter att ha rådgjort med sina bojarer - så kallades ädlingarna vid hans hov – skickade Vladimir sina sändebud att studera religionen i de olika grannländer, vilka hade gjort påtryckningar på honom att anta just deras religion. Sändebuden rapporterade från de muslimska bulgarernas rike att de fann ingen glädje hos dessa, bara sorg och en stor stank. I de dystra kyrkor de besökte i germanernas rike

såg sändebuden ingen skönhet. Det var först i Hagia Sofia, där hela den högtidliga Bysantinska gudstjänstritualen presenterades för dem, fann de sitt ideal: "Vi visste inte längre om vi var i himlen eller på jorden" rapporterade de "och vi vet inte hur vi ska beskriva det". Efter detta beslöt Vladimir att låta döpa sig tillsammans med alla bojarer vid sitt hov och de blev i religiösa frågor förenade med det Bysantinska riket. Detta är anledningen till att det Ryska kejsardömet, sedermera med Moskva som huvudstad, såg sig som arvtagare till den sanna Kyrkan efter det Bysantinska rikets fall år 1453. Moskva betraktades, och betraktas kanske emellanåt fortfarande, som det Tredje Rom (med Konstantinopel som det Andra Rom).

Sergej Bulgakovs liv och verk

Efter sin vistelse i Konstantinopel levde Bulgakov under några år i Prag innan han 1925 blev tilldelad en professur vid det nyligen grundade

St Sergius' Ryska Teologiska Institut i Paris.

Han bodde sedan i Paris under resten av sitt liv och dog där 1944.

Innan Bulgakov kom att ägna sig åt den andliga vägen var hans akademiska område ekonomi. Han kanske viktigaste ekonomiska verka är "The Philosophy of Economics", publicerad 1912. För Bulgakov börjar ekonomisk filosofi – liksom all filosofi – med frågor kring verkligheten. I detta fall frågor kring "problem med människan i naturen och naturen i människan". Hur kommer det sig å ena sidan att människan, som betraktar sig som fri och oberoende, är så beroende av naturen

Kvinnor spända för plogen från tidigt 1900-tal

och å andra sidan – hur kommer det sig att den till synes suveräna naturen är underkastad mänsklig påverkan och inriktning? Bulgakov betraktar ekonomisk aktivitet som uttryck för människans kreativa verksamhet, ett fortgående formande och projicerande av verkligheten, på liknande sätt som konst och vetenskap.

Detta leder till Bulgakovs Sofiabegrepp och till det han kallar Sofiologi – ett utforskande av Guds Vishet. Enligt Bulgakov leder den kulturella processen – alltså humaniseringen av naturen – till att kosmos förändras så att hela skapelsen ständigt kommer allt närmare Gud. Det är genom Sofia som denna process förblir sammanhängande och enhetlig i alla delar av skapelsen. Och trots att denna process är oavslutad och att varje enskild människa aldrig kan erfara annat än mycket begränsade aspekter av den, så måste mänskligheten tro på att den är sammanhängande, annars kan inte kreativ verksamhet fortgå. Sofiology är det systematiska uttrycket för denna tro, inte ett sökande efter sanning utanför världen utan reflektioner över kreativa processer

som pågår i världen.

En pågående kreativ process

I vår tid, argumenterar Bulgakov i början på 1900-talet, har världen gripits av särskilt kraftfulla kreativa krafter, och alla gränser vilka skulle definiera det möjliga har förlorats.

Vad är då mänsklig kreativitet, med vilken makt skapar människan? Bulgakovs svar är att utveckling genom kulturell kreativitet är en Sofiansk aktivitet. Detta innebär att det finns en lag, grundad av Gud i tidernas begynnelse, och att Sofia är kraften, som styr människans aktivitet så att denna lag ska uppfyllas. Annorlunda uttryckt: allt är en uppenbarelse av Gud och således finns Guds avtryck i all skapelse.

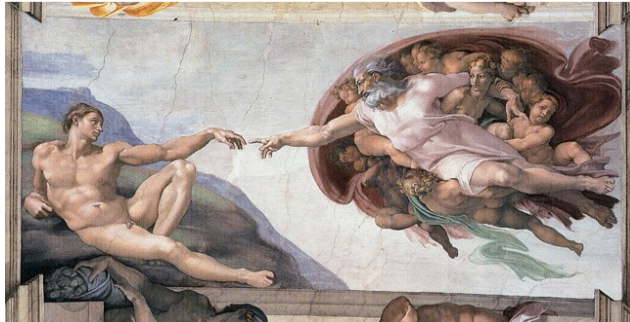
Idag, i ljuset av vår nutida kritiska syn på vad mänsklig aktivitet åsamkar naturen – hänsynslös exploatering, nedsmutsning av miljön, klimatförändringar –

skidsäsong 2081

är det svårare att betrakta all utveckling som inspirerad av Gud. Jag tror personligen att vi ständigt måste bära med oss frågan vad i den utveckling vi ser omkring oss idag verkligen härstammar från Gud och vad som enbart är bländverk.

Bulgakov kallar sin teori om Sofia för "sofiologi" och härleder den till relationen mellan Gud och Hans skapelse, eller – mera precist – mellan Gud och mänskligheten eftersom det är mänskligheten som har en medvetenhet om Gud och en medvetenhet om skapelsen

Boken "Sophia – The Wisdom of God" är Bulgakovs slutliga försök att sammanfatta allt vad han arbetat med under flera decennier och i den utvecklar han sina teorier utifrån olika infallsvinklar.

Han noterar att när Gamla Testamentets människor konfronteras med Gud är det ofta med Guds Härlighet.

Guds Härlighet i skapelsen

Guds Vishet och Guds Härlighet är två gudomliga principer, men inte två personer. Dessa principer, hävdar Bulgakov, kan sammanfattas i Sofia, och Sofia finns i samma "mängd" i alla de tre personerna i den Heliga Treenigheten. Guds Härlighet och Guds Vishet är de principer genom vilka Gud gör sig synlig i skapelsen.

Sofia och Skapelsen

Som tidigare nämnts finns det ett antal kyrkor vigda till Sofia i de östliga slaviska länderna. Eftersom dessa är kristna kyrkor är de självfallet i första hand ställen för tillbedjan av Kristus men med tonvikten lagd på Kristi Vishet. Bulgakov noterar att

de slaviska Sofiakatedralernas invigningshögtider firas på festdagar tillägnade Maria, Guds Moder – i Kiev på Marias födelsedag och i Novgorod och andra ställen på Marias himmelfärd.

Hans slutsats av detta är att det speglar Sofias båda sidor – å ena sidan med tyngdpunkten lagd på att Kristus tillbes i dessa kyrkor betonas Sofias gudomliga aspekt och å den andra med tyngdpunkten lagd på invigningsdagarnas Maria-anknytning betonas Sofias förankring i skapelsen. Denna andra sida av Sofia betonar skapelsens, och med denna i första hand mänsklighetens, upphöjelse och förhärligande. Denna upphöjelse och heliggörande av mänskligheten – och med den hela skapelsen – är en avgörande punkt i Bulgakovs undervisning om Sofia.

Skapelsen blev inte till utifrån ett behov hos Gud hävdar Bulgakov – Gud är per definition fullkomlig och absolut i Treenigheten och därmed bortom behov. Guds överflödande kärlek och Hans önskan att kommunicera tar form i skapelsen och i den mån och i den utsträckning som skapelsen förmår att ta emot utgjuter han sin vishet och sin härlighet över den. Gud som är det Absoluta och som är självfullkommande och självtilräcklig, har vid sidan av sig skapat en verklighet vilken erkänner Honom som Gud. Men Gud har inte skapat någonting ur ingenting. Allt som existerar i vår verklighet har redan existerat i Honom sedan evigheten.

Skapelsen i Gud

Människan är den i skapelsen som uttryckligen är skapad till Guds avbild och hon har därmed en speciell position. Men just detta faktum att människan är skapad till Guds avbild har som sin förutsättning – utifrån diskussionen ovan att Gud inte skapar någonting ur ingenting – att det finns ett mått av mänsklighet i Gud.

Människan är skapad till Guds avbild. Ur detta följer definitionen av människans mål i skapelsen: att sträva efter att alltmer likna sin skapare genom människans kreativa frihet. Detta är vad människan är utvald till, men denna väg är fylld av frestelser och fallgropar. Detta beskrivs på ett allegoriskt sätt i skapelseberättelsen i första Moseboken i Bibeln. De första som snubblade var våra tidigaste förfäder, Adam och Eva. Då hela skapelsen är beroende av människans gärningar rubbade de förstas fall

balansen i hela skapelsen och oreda, kaos blev det synliga resultatet. Men Guds avtryck i människan blev inte förstört genom människans fall; det blev bara lite mindre tydligt.

När Gud tog kroppslig skepnad i skapelse och blev människan Jesus från Nasaret återupprättades ordningen i skapelsen. Sett från vårt mänskliga perspektiv är alltså Guds människoblivande en anpassning till den existerande verkligheten – ordningen hade störts och det fanns ett behov av att återställa den. Men Guds mål med att stiga in i skapelsen är bredare än enbart reparation; det är att gudomliggöra hela skapelsen.

Förutsättningen för Guds människoblivande är en möjlighet och en beredskap hos människan, som funnits där sedan hon skapades, att ta emot Guds Ord. Detta är en analogi mellan Gud och människan, som trots att den existerar, inte kullkastar skillnaderna. Denna möjlighet och beredskap är Sofia förankrad i skapelsen.

När Gud blev människa i mannen Jesus från Nasaret och i honom led döden och återuppstod blev det för mänskligheten möjligt att bli gudomliggjord genom en fysisk uppståndelse. Men denna gudomliggörelse kan inte åstadkommas i någon enskild människa genom mänsklig ansträngning. Det åstadkoms inte heller genom ett yttre gudomligt ingripande. Det förutsätter en likhet och likheten finns hos Sofia, som dväljs i himlen och på jorden.

Möjligheten för människan att ständigt komma i större samklang och harmoni med det gudomliga eko som finns nedlagt i henne åstadkoms genom ett långsamt och stegvis utflöde av Den Helige Andes gåvor i varje människa. Den Helige Ande är den personen i den treenige Guden som, om än i osynlig form, fortsätter att finnas ibland oss här på jorden. Liksom med all nåd som kommer från Gud tvingas aldrig Andens gåvor på oss utan utgjuts i små mått allteftersom vars och ens förmåga att ta emot dessa gåvor utvecklas.

Enligt Bulgakov finns det fram till nu bara en person i vilken den Helige Ande åstadkommit en total harmoni mellan den himmelska Sofia och den som dväljs i skapelsen. Denna person är Guds Moder, Jungfru Maria. Eftersom hon levde i denna fullständiga harmoni återuppstod hennes fysiska kropp genast efter den fysiska döden och hon blev upptagen till himlen i sin fysiska kropp.

Marie himmelsfärd av Rubens

Läran om detta, som varit en vitt spridd del av folktron sedan flera hundra år, blev en dogm i den Katolska Kyrkan år 1950.

Jung höll en föreläsning 1938, som i engelsk översättning heter "Psychological aspects of the mother archetype". 1954 trycktes denna föreläsning om i en reviderad upplaga och i denna reviderade upplaga kommenterar Jung att Marias upptagning i himlen blivit dogm i Katolska Kyrkan några år tidigare. Jung ser den symboliska betydelsen av Marias himmelsfärd som ett erkännande och en bekräftelse av materiens betydelse och en bekräftelse av det ömsesidiga beroendet av ande och materia, vilket i alkemin varit känt och förutsett på ett symboliskt sätt genom *hieros gamos*, alltså föreningen av motsatser. Men när alkemin föll i glömska föll ande och materia alltmer isär och människan fann sig uppryckt och förvirrad i en själlös tillvaro.

Sofia, såsom hon beskrivs av Bulgakov är bron mellan ande och materia och det är intressant att notera att både Jung och Bulgakov, förmodligen utan att veta något om varandra men verksamma under samma tid, båda sysselsatte sig med frågan hur ande och materia kan återförenas.